

En klockarebok

H. Wentz. Klockaren i helg och söcken. Från medeltid till nutid. Walter Ekstrand bokförlag. Malmö 1980. 324 s.

Sedan det gamla klockareämbetet numera med få undantag så gott som helt försvunnit och klockarens mångskiftande uppgifter uppdelats på ett flertal olika organ och funktionärer, håller känedomens om vad klockaren egentligen var för en person, vad han hade för uppgifter och hur han tillsattes och avlönades, mycket snabbt på att försvinna. Det är därför synnerligen värdefullt och välkommet, att en mycket instruktiv bok om klockaren i helg och söcken från medeltid till nutid nu utkommit, författad av den lärde och välkände prosten Hilmer Wentz. Det lärda och mycket innehållsrika arbetet består av två huvuddelar. Den förra, som är den större delen och omfattar nära 200 sidor, skildrar i 16 kapitel olika sidor av klockarens arbetsuppgifter, utbildning, tillsättning, avlönande, bostadsförhållanden och sociala ställning i allmänhet från medeltiden och fram till 1900-talets mitt. Den senare delen, 93 sidor, utgörs av en "klockarelängd" för Höörs pastorat, från 1625 till 1952. Beteckningen "klockarelängd" i rubriken är dock alltför anspråkslös, då det som här ges är en serie på omfattande primärforskningar vilande fina levnadsteckningar av klockarna i Höör under mer än trehundra år. Tonvikten ligger här naturligtvis på den senare delen av denna tidrymd, då källmaterialet flödar rikligare. Genom beteckningen "klockarelängd för ett skänepastorat" ansluter sig den senare delen till den förra som en exemplifiering, där för ett valt pastorat, det pastorat, i vilket prosten Wentz själv varit kyrkoherde i ett kvarts sekel, belyses, hur klockarnas levnadsöden i praktiken kunde gestalta sig. I denna avdelning ges också en mängd uppgifter, som bely-

ser utvecklingen på stifts- och riksplanet. Som ett litet exempel må nämnas, att den Wallinska psalmboken först år 1839 efter vissa stridigheter började användas i Höörs och Munkarps kyrkor.

Till sist kommer ett tillägg om Höörs klockaregård, där det också ges en bakgrund om klockaregårdarna i såväl de gamla danska som i de gammalsvenska landskapen, och ett avslutande parti med några finstämda klockarebilder ur skönlitteraturen.

Prosten Wentz' bok är inte bara lärd och innehållsrik utan också mycket trevligt skriven och rolig att läsa. Det är ett väldigt arbete, som författaren nedlagt på denna bok, och den bidrar i hög grad till kännedomens om de i flera avseenden invecklade problemen rörande klockarnas allmänna ställning i kyrka och samhälle. Dessa förhållanden har ju under seklernas lopp genomgått stora förändringar, och villkoren i de gammaldanska landskapen skilde sig rätt mycket från det som gällde i det övriga Sverige. Klockarna i Höörs pastorat kan därför givetvis inte i alla avseenden vara representativa för hela riket.

Framställningen liksom de använda källorna hänför sig till hela landet, men tyngdpunkten ligger i Södra Sverige, och även situationen i våra nordiska grannländer har beaktats. Eftersom mycket av detta ännu är otillräckligt utforskat, fyller boken en viktig funktion och kommer att bli till stort gagn för den kommande forskningen. Särskilt värdefullt är, att boken är försedd med utförliga käll- och litteraturhänvisningar till varje kapitel, vilket gäller både den allmänna delen och biografierna. Någon separat käll- och litteraturförteckning meddelas inte, men som framgår av noterna är det ett mycket omfattande källmaterial, både tryckt och otryckt, och en synnerligen rikhaltig litteratur, som författa-

ren har använt och åberopat. Boken är dock inte skriven som en vetenskaplig avhandling i vanlig mening. Den vetenskapliga stringensen har stundom fått stå tillbaka för en åskådlig och livfull berättarkonst. Säkerligen har boken därigenom blivit mera njutbar och lättillgänglig för en större

läsekrets, och man får livligt hoppas, att den kommer att få stor spridning, så att kännedomen om de gamla klockarna, som spelat en så utomordentligt viktig roll i det gamla kyrko- och folklivet, inte helt dör bort.

Carl-Edvard Normann